

NUORILLE TARKOITETUN LUKIOKOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUUTOS LUKU 4.3 OPISKELUHUOLTO

Ressun lukiossa koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa luku 5.3

5.3 Opiskeluhoolto

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhooltoa toteutetaan sekä **yhteisöllisenä että yksilökohtaisena** opiskeluhoollona.

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Helsingissä opetustoimi vastaa kuraattori- ja psykologipalveluiden järjestämisestä oppilaitoksille. Sosiaali- ja terveystoimi vastaa opiskeluterveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjassa.

Opiskeluhoollon palvelut järjestetään yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen ja opetustoimen kanssa siten, että niistä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhooltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoollon palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluhoollon hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. Opiskeluhoolto-henkilöstö toimii opettajien tukena opiskeluhoollon liittyvissä asioissa.

Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon

psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä oppilas- ja opiskeluhoitoilaisissa säädettyssä määräajassa.

5.3.1 Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon lähtökohtana on opiskelijan ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Lähtökohtana on aikuistuvan nuoren itsenäisyyden tukeminen sekä huoltajien osallistuminen. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä myös kunnan muiden nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja oppilaitoksen toimintaa. Opiskelijoita ja heidän huoltajiaan tiedotetaan käytettävissä olevista opiskeluhoollon palveluista.

Oppilaitoksen opiskeluhoolloryhmä vastaa opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista yhteisöllisen opiskeluhoollon osa-alueet huomioon ottaen. Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Rehtori vastaa yhteisöllisen opiskeluhoollon kokonaisuuden toimimisesta, mutta sen kaikki osa-alueet ovat olennainen opettajien jokapäiväistä työtä. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen kuuluu kaikille oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluville lain ja työtehtävien edellyttämällä tavalla.

Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan opiskelijalle annettavia opiskeluhoitojen palveluja, joita ovat

- opiskeluterveydenhoito
- opiskeluhoitojen psykologi- ja kuraattoripalvelut
- yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen opiskeluhoito, jota toteutetaan tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä

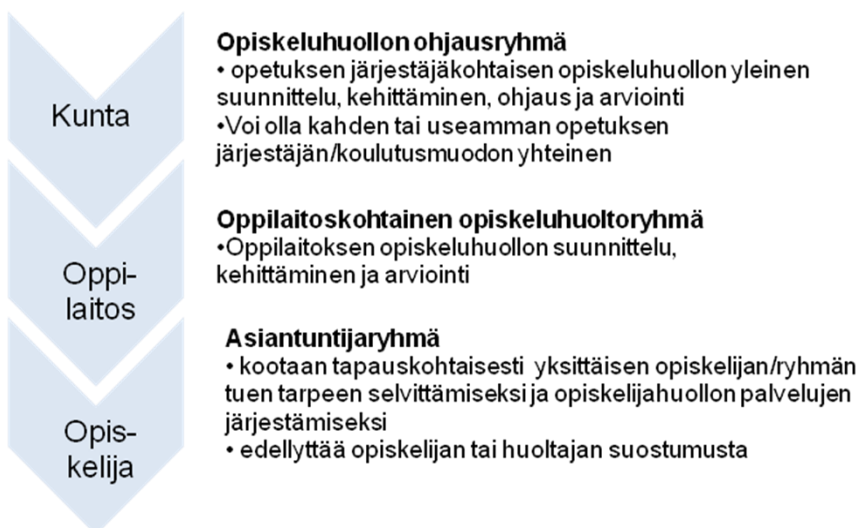
Yksilökohtaisen opiskeluhoitojen tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostuksellaan. Lähtökohdaksi on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus. Toiminnassa otetaan huomioon opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoitojen liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoitoissa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä.

Opiskeluhoitoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhoitojen monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhoitoryhmien toiminta on osa opiskeluhoitojen kokonaisuutta. Kaikki opiskeluhoitoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi opiskeluterveydenhoitoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Monialaiset opiskeluhoitoryhmät

Helsingin kaupunki koulutuksen järjestäjänä asettaa **opiskeluhoitojen ohjausryhmän** ja määrittää oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän kokoonpanon. Opiskeluhoitojen ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoitojen yle-

sestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Ryhmään kuuluu erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja ja opetushenkilöstön sekä opiskelijoiden edustus. Ryhmään voi kuulua myös lääkäri ja muita asiantuntijoita sekä huoltajien edustus. Ryhmä kokoontuu vähintään 3 kertaa lukuvuoden aikana. Yksittäistä ryhmää koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Ryhmänohjaaja on pääasiallisessa vastuussa oman ryhmänsä opintojen etenemisestä. Oppilaitoksen toimintatavat yksittäisen opiskelijan tai ryhmän etenemisen seuraamiseksi kuvataan oppilaitoskohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa.

Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään **tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä**. Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhoollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän monialaisuus ja tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, joka tekee tarvittavat kirjaukset opiskeluhoito-kertomukseen. Opiskeluhoitokertomus kirjataan, tallennetaan ja säilytetään opetusviraston antamien ohjeiden mukaan.

5.3.2 Opiskeluhoitosuunnitelmat ja niiden laatiminen

Helsingissä opiskelijahuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat opiskeluhoollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä, ja ne ovat:

- Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjattu opiskeluhoollon osuus,
- Helsingin kaupungin lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskelijahuollosta sekä
- oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen

Opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Opetusvirasto seuraa oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamista. Oppilaitokset arvioivat opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista toimintakertomuksissaan. Oppilaitoskohtaiset suunnitelmat tarkistetaan vuoden kuluessa siitä,

kun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kaupunginvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetusvirasto vastaa yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

RESSUN LUKION OPISKELUHOILTOSUUNNITELMA

1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskelijahuoltopalvelut

Lukio-opiskelijalle turvataan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät palvelut. Palvelujen kokonaistarvetta arvioitaessa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja –ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä, opiskeluhoillossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Ressun lukiossa toimii säännöllisesti kokoontuva opiskelijahuoltoryhmä, joka vastaa opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Ryhmään kuuluu erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja ja opetushenkilöstön sekä opiskelijoiden edustus. Ryhmään voi kuulua myös lääkäri ja muita asiantuntijoita sekä huoltajien edustus. Ryhmä kokoontuu vähintään 3 kertaa lukuvuoden aikana. Opiskelijahuoltoryhmä tekee yhteistyötä tarpeen mukaan nuorisotoimen, lastensuojelun, poliisin sekä muiden opiskeluhoillon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa.

Opiskeluhoiltoon sisältyvät opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollonpalvelut. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään moniammatillisesti.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoillon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Helsingissä resursoinnin lähtökohtana on yksi psykologi tuhatta opiskelijaa kohti ja yksi kuraattori 780 opiskelijaa kohti.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon (tai muuhun terveyskeskuksen toimintayksikköön). Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 pykälän mukaisesti. Helsingissä terveydenhoitajamitoitus lukioissa on 800 opiskelijaa yhtä terveydenhoitajaa kohti.

2. Yhteisöllinen opiskelijahuolto ja sen toimintatavat

Opiskelijahuoltoryhmä suunnittelee ja seuraa toimia opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi. Yhteisöllisen opiskelijahuollon edistäminen kuuluu kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville osana heidän päivittäistä toimintaansa.

Opiskelijoille ja huoltajille on tiedotettava sekä tarvittaessa annettava henkilökohtaista ohjausta käytettävissä olevista opiskeluhuollon palveluista.

Opiskeluyhteisön ja ympäristön terveyttä ja turvallisuutta sekä opiskelijoiden osallisuutta edistetään seuraavilla tavoilla:

- uusien opiskelijoiden perehdyttäminen koulun käytänteisiin
- selkeät järjestyssäännöt (päihteiden käyttö kielletty koulun alueella, työrauhan turvaaminen)
- uusien opiskelijoiden ryhmäyttäminen (opiskelu samassa ryhmässä kaksi ensimmäistä jaksoa) ja tutortoiminta
- opiskelijakunnan aktiivinen toiminta, harrastustoiminta
- terveydellisten ja turvallisten olojen valvonta (esim. palotarkastukset ja sisäilmatutkimukset sekä koulun esteettömyys)
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjausoppilaitoksessa kuvataan koulun kriisisuunnitelmassa ja muissa koulun toimintaohjeissa
- opiskelijan suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä kuvataan erillisessä tasa-arvosuunnitelmassa
- toiminta äkillisissä uhka- ja vaaratilanteissa kuvataan koulun kriisisuunnitelmassa

Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja osallisuutta edistetään seuraavilla tavoilla:

- vanhempainillat
- yhteistyö vanhempainyhdistyksen kanssa
- ryhmänohjaajan yhteistyö huoltajien kanssa
- viestintä koulun ja huoltajien välillä
- koulun johtokuntatyöskentely
- rohkaisemalla perheitä tiiviiseen yhteistyöhön koulun kanssa

Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa edistetään seuraavilla toimintarakenteilla:

- toimintatavat opinto-ohjauksessa
- ryhmänohjaus
- ryhmänohjaajapalaverit
- ryhmänohjaaja seuraa poissaoloja ja opintojen edistymistä

Yhteisöllistä opiskelijahuoltoa edistetään osallistamalla opiskelijoita seuraavilla toimintarakenteilla:

- opiskelijat osallistuvat teemapäivien suunnitteluun ja järjestämiseen
- oppilaskunnan hallitus osallistuu aktiivisesti kaikkiin koulun suunnitteluryhmiin ja toimielimiin
- opiskelijat organisoivat monia eri harrastusryhmiä

Jokaisen lukion tulee edistää opiskelijoiden mielekästä vapaa-ajan käyttöä, harrastustoimintaa, terveitä ja turvallisia elämäntapoja sekä vaikuttamismahdollisuuksia yhdessä nuorisotoimen, lastensuojelun, poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen hyödyllisten tahojen kanssa.

Moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä edistää yhteisöllistä opiskelijahuoltoa seuraavilla toimintarakenteilla:

- säännölliset kokoukset lukuvuoden aikana
- kouluterveyskyselyjen ja muiden kyselyjen ja tarkastusten käsittely ja jatkotoimien suunnittelu
- opettajien kanssa tehtävä yhteistyö (esimerkiksi terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö)
- opiskelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö (esimerkiksi terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö)
- teemapäivät
- opiskelijahuoltoryhmän jäsenten vierailut ensimmäisen vuoden opiskelijoiden oppitunneilla
- opiskeluhuoltopalvelujen esittely vanhempainilloissa

3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Yksittäisen opiskelijan asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

Jos koulun tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee apua tai tukea, hän ottaa yhteyttä yhdessä opiskelijan kanssa sovitusti opiskelijahuoltoryhmän jäseneen.

- Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä
- opiskelijahuoltoryhmän jäsen voi hoitaa asian itse jos arvioi, että ei ole tarvetta koota moniammatillista työryhmää
- se opiskelijahuoltoryhmän jäsen, jolle asian selvittäminen työtehtävien puolesta kuuluu, pyytää itselleen työparin tai kokoaa monialaisen asiantuntijaryhmän
- tarvittaessa ohjataan tai tehdään yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen kanssa (erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen, poliisin, nuorisotoimen jne.)
- opinto-ohjaaja tai erityisopettaja tekevät tarvittaessa yhteistyötä terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin kanssa
- terveydenhoitaja ja koululääkäri tiedottavat ja vastaavat sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvästä yhteistyöstä sekä tarvittaessa ohjaavat sairaanhoitopalvelujen piiriin
- opiskeluhuoltokertomuksen laatiminen ja säilyttäminen opetusviraston ohjeiden mukaisesti

Tarvittaessa yksittäisen opiskelijan edun mukaisesti tehdään yhteistyötä eri alojen ammattilaisten ja viranomaisten, kuten erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen, poliisin, nuorisotoimen kanssa. Opiskelijalle on kerrottava ymmärrettävässä muodossa hänen oikeuksistaan ja häneen vaikuttavista asioista.

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Näitä toimia kuvataan luvussa 2.

Opiskeluhoitoryhmissä tulee olla opiskelijajäseniä ja jäseniksi voidaan valita myös huoltajia. Huoltajilla on oltava mahdollisuus osallistua opiskeluhoitoon suunnitteluun sekä verkon välityksellä että huoltajien ja oppilaitoksen yhteistyötä varten järjestetyissä tilaisuuksissa. Lukuvuoden alussa opiskelijoille ja huoltajille on tiedotettava opiskeluhoitoon suunnittelusta, toteuttamisesta sekä yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. Näiden tietojen tulee olla myös jatkuvasti helposti saatavilla.

Lähtökohtana on, että opiskelijaa koskevan opiskeluhoitoon liittyvän asian käsittelystä tulee saada opiskelijan suostumus tai jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumus. Toimintatapa arvioidaan tapauskohtaisesti opiskelijan ja huoltajien oikeuksia ja vastuita arvostaen. Jos opiskelija haluaa kieltää huoltajiensa osallistumisen asian käsittelyyn tai asiaan liittyvien tietojen antamisen huoltajille, tekee arvion tilanteesta sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö sen mukaisesti, onko kyse enemmän sosiaalialan vai terveydenhuollon avun tarpeesta.

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamisesta ja seuraamisesta. Koulun toimintasuunnitelmassa on määritelty koulutasolla seurattavat asiat, tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät ja vastuussa olevat tahot

- opiskelijahuollon toiminnasta ja palveluista tiedotetaan opiskelijoille, huoltajille ja koulun henkilökunnalle koulun oppaissa sekä suunnitelmissa
- opiskeluhoitoryhmä seuraa yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitoon käytänteiden toteutumista lukuvuosittain
- tietoa opiskeluhoitoon toiminnasta kootaan erilaisista kyselyistä ja selvityksistä sekä opiskelija-, huoltaja- että opettajapalautteiden perusteella
- opiskeluhoitoon saatavien seurantatietojen pohjalta toimintaa kehitetään edelleen ja keskeisistä tuloksista tiedotetaan opiskelijoille, huoltajille, koulun henkilökunnalle ja tarvittaville yhteistyökumppaneille

LIITTEET

liite 1 RESSUN LUKION TOIMINNALLINEN TASA-ARVOSUUNNITELMA

liite 2 RESSUN LUKION KRIISISUUNNITELMA

liite 3 RESSUN LUKION PELASTUSSUUNNITELMA